

Toespraak door Burgemeester Lieke J. Sievers,
Gemeente Edam-Volendam,
ter gelegenheid van de onthulling van de nieuwe poort
die toegang geeft tot de Joodse begraafplaats in Edam,
11 juni 2023

Dames en heren,

Vandaag wordt de nieuwe poort ingewijd, die toegang geeft tot deze begraafplaats. Deze nieuwe poort is een replica van de originele poort die in de Tweede Wereldoorlog is verdwenen. Deze nieuwe poort geeft ons toegang tot een begraafplaats die de stille getuige is van een eens in Edam in vrede levende Joodse gemeenschap.

Het Joods verleden van Edam gaat terug tot 1641, toen zich voor korte duur Abraham Samuels in Edam vestigde. Het duurde daarna tot 1722 voordat er toestemming kwam voor meer Joden om zich in Edam te vestigen. De bloeiende Joodse gemeenschap werd in 1779 groot genoeg, met voldoende mannelijke leden, voor de minjan. Er konden dus gebedsdiensten worden gehouden. Al deze dingen en het wel en wee van de Joodse gemeenschap zijn vastgelegd in het protocolboek, dat enkele jaren geleden is voorzien van een transcriptie en vertaling, ter gelegenheid van het feit dat het 240 jaar geleden was dat het minjan het licht zag. Het originele protocolboek is bij de gelegenheid van de onthulling in 1967 van het monument De Tochtgenoten door opperrabbin Berlinger aan de gemeente Edam aangeboden, als onderdeel van een groter archief. Daar hoorde ook het begraafregister bij. Ook dat is voorzien van een transcriptie.

Van de eens bloeiende gemeenschap zijn nu nog dit protocolboek, andere archiefstukken, het monument De Tochtgenoten en deze begraafplaats de tastbare herinneringen.

Deze Joodse begraafplaats is eigendom van het Nederlandsch Israëlitisch Kerkgenootschap (NIK). Dit genootschap heeft als visie het opnieuw in perspectief plaatsen van de contemporaine geschiedenis van de Joodse gemeenschap en het totaalbeeld van de eeuwenlange Joodse invloed op de Nederlandse samenleving. In veel gevallen is de begraafplaats nog het enige overgebleven restant van de Joodse bevolkingsgroep. Als gemeente zorgen we voor het onderhoud van deze kleine, bijzonder gelegen en stil-makende begraafplaats, zo dicht bij het onvoorstelbare leed van de Joden in de Tweede Wereldoorlog.

Dan iets over de poort zelf.

De poort is gemaakt door docenten en leerlingen van Scholengemeenschap De Triade in Edam. Zij maakten ook eerder een 'voorbeeldpoort' die de basis vormde van een succesvolle crowdfundingactie onder de bevolking voor het dekken van de kosten. Dat dit gelukt is spreekt van een grote betrokkenheid onder de Edammers. Ik ben blij dat op deze manier de poort tot stand kon komen en zo wordt gedragen door de lokale bevolking.

De inwijding wordt gedaan door rabbijn Dovid Visser, een geboren en getogen Edammer. Bijzonder is dat zijn vader Jan Visser nauw betrokken is geweest bij de poort. De poort is namelijk op basis van een oude ansichtkaart opnieuw ontworpen door Jan Visser van het architectenbureau de Edamse school, een bureau dat als doel heeft de schoonheid van dorpen en steden te behouden.

Tot slot

Elke begraafplaats is stil-makend en deze in het bijzonder. Het toevoegen van deze unieke poort draagt verder bij aan het karakter van deze plek, waardig en plechtig. Door de poort betreden we de wereld van het voor ons mensen ongekende, en door stenen en teksten geven we vorm en inhoud aan onze herinnering aan wie ons in dit leven zijn ontvallen. Andere stenen weer dan die bij het monument De Tochtgenoten, en net zo goed uitdrukking gevend aan onze verbondenheid in en met het eeuwige, oneindige en de hoop op de vrede en gerechtigheid in de toekomst die ons wacht.

Moge de poort velen begroeten en verrijken in hun eigen Levens-Tocht.